

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Բ Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Ի Ե Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

4. 5. 6. Յ Ո Ւ Լ Ի Ս:

Ա Մ Ե Ր Ի Գ Ա Յ Ի

Մեացեալ Նահանգներ:

Նոյեմբ. 17 Ապրիլ:

Ինկիլզի Նաւահանգերը՝ քաշեց անհետեալ կորուսաները Ամերիգայի քովերը, քանի որ պատերազմ հրատարակեց անոնց դէմ:

Կաշառեցաւ անուշով ինկիլզի Ֆրէկաթը, բռնըղեցաւ Քոնիէն-օթն Ամերիգայի քովերը: Մալեփօն բռնըղեցաւ Միացեալ Նահանգներէն, Պապական Սպէս կղզիէն ցամաքը նստաւ, Սապահիթնալ ցամաքը նստաւ Քաթմ-Բէի:

Աւելի անուշով Քուռլէթ ըսված նաւը, բռնըղեցաւ Էսթէն նաւէն, Քրօւթը բռնըղեցաւ Վաթ ըսված նաւէն: Էսթէնը ցամաքը նստաւ Քաթմ-Սալ ըսված տեղը. Բուրբէր ցամաքը նստաւ Քաթմ Լամբրա ըսված տեղը. Վէրթիթաթու խոյս էղաւ: Քաթմը խոյս էղաւ, արեւմտեան հիւսիսաւ:

նին կողմերը: Լաւանը բռնըղեցաւ Ֆրանսիայի խուրանաւն՝ որուն անունը էր Տէլիֆէն: Քերուպը ցամաքը նստաւ Հալիվաքէն քիւնը վար՝ որնոր ետեւէ ինկիլզի մէկ Ամերիգայի Պէլիկ նաւիւն. նմա նապէս ցամաքը նստան Սթիւէն, Ճէսթօն, Բրիւէն Ապրիլ, որոնք կերթային Ֆրանսիայի, Բրիւէն Ապրիլ որ կերթար Քաթմ-Քաթմիսթօն. Սալիւ որ կերթար Պալմիթօն: Թոնիթը պրեցաւ Պոնային խուռանաւն. Նորթօնալ բռնըղեցաւ Էսթէն (1): (Օրադր. Կայսէր:)

Տ Ա Ն Ի Մ Ա Ր Գ Ա

Ապրիլ. 29 Մայիս:

Տանիմարդային Թագաւորը՝ ամեն տեղու թէ

(1) Աս կարգին մէջը չէ՝ ոչ ճիշդ ինկիլզին պէլիկ նաւը, եւ ոչ ան անհամար որսերը՝ որ կընեն կոր Ամերիգայի խուռանաւները ինկիլզիներէն: (Օրադր. Փաթ:)

Թէ զօրքը, Բրինձիքէ Էքսմուհլին (որ է Ֆրանսիոյ բանակին մեծ Ճէնէալը) իշխանութե ու կառավարութե տակը ձգեց :

Ամէն կերակրելոյնաց պաշարները որ կը բերէր կոր Տանիմարդան Նորվէճիւս, ինչ կրկնները ու Շվեդները զապթ ըրին , ու գրին Սվեցիայի սահմանագլուխները եղած մօտիկ մաղաղաներուն մէջ :

(Օրագր. Կայտեր :)

Ն Ե Մ Յ Ե Ս Տ Ա Ն .

Վիեննա . 22 Մայիս :

Մայիսի 23ին՝ գիւտ խաչին օրը , Կայսրուհին Նէմէյէյի՝ արվաւ իրեն պատուոյ խաթուններուն , նշան պատուոյ՝ աստղով զարդարած խաչը :

Մաքսոնիայի ու Լէհացոյ զօրքերուն մէկ մասը որ էին Բրինձիքէ Բօնեաթօլլ քիւն հրամանին տակը, ու կանցնէին կոր Կալցիցիայէն ու Պօկմիայէն Մաքսոնիա երթալու համար , հասան Զնայիմ :

Մաէններ ու Քրասթօլիք մոտանին հաւային մէջ ճամբոյ ընտները , հրատարակեցին որ մոտուս 25ին նորէն ընեն պիտոր աս ճամբորդութիւնը օգին մէջ կ'օգտուի :

Մաիլքէճէ գեղը Մաճառստանու մէջ բոլորովին մոխիր դարձաւ մէկ սաստիկ կրակէմբ , աս կրակին պատճառը եղերէ մէկ մօլորացօղ աղբատիմը անխօսեմութի :

29 ին :

Մաճառստան պատահեցաւ ցուալի դիպուածքով տունիմը մէջ : Հոստեղը խելմը բաղմունի ժողոված էին զիաֆէթի համար , ու երբոր ըմբոստութեան զիաֆէթնէ , ամմէքը գնացին մէկ մեծ պատուհանիմը առջև պաղընդիւրու հիմ , բայց պատուհանը տկար ըլլալով ձկնրցաւ տանիլ ծանրութեան ու փլաւ . շատ անձինքներ աս իյնալէն այնպէս սաստիկ վերաւորվեցան , որ քիչ ժամանակէն ետեւ մեռան : (Օրագր. Փաբիլո :)

Փ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փաբիլ . 2 Յունիս :

Կայսրուհին կառավարը Ֆրանսայու ա-

ռաւաս հետեւէլ խապարները ամսուս 29ին՝ առաւօտեան դէմ :

Պէլլուէի Տուգան գնաց դէպ 'ի կլօ կառու : Սէպատուան Ճէնէալը Սբթօթ թառալին մօտ հանդիպեցաւ մէկ Մոսկովի գունդիմը , զարնվեցաւ ասոնց հետ ու փախուց . բռնեց 500 գերի , 22 կտոր թօփ , ու 80 ալ պարուծի առապա : Ռաիւուզայի տուգան հասաւ ամսուս 28ին ժուէր իրիկ վան դէմ , փախցնելով իրեն առջեւ Մոսկովին վերջնապէս գունդը . բռնեց ասոնց մէջ 300 գերի . հիմայ Ֆրանսիոյն առաջապահ գունդը 14 միլիոն հեռու է Պրէզլա վիայէն :

Ամէն մարդ կը ընայ երեւակայել Թէ Մոսկովները ի՞նչ պատնէշներ ամրոցներ շինեցին պաշտպանելու համար իրենց բանակը՝ երբոր ըսեն Թէ հարկը հազար մարդէն աւելի բանեցաւ 3 ամիս չափ . անոր համար ունէին իրաւունքը անյաղթելի սեպելու իրենց բանակը :

Կերենայ Թէ Վինթէնաթէին Մոսկովին Ճէնէալը՝ որ Ճէնէալ Բուլթուսովին տեղը անցաւ , հրաժարած ըլլայ իրեն պաշտօնէն , և հիմայ Պարբլաի թօլլի Ճէնէալը կը ճրամայէ բանակին : Ֆրանսիոյն զօրքը Եհիմա Սլեզիային մէջ , ուր տեղ կը գտնան առաւօտեք իրենց ամմէն ուղած բաները : (Մօնիթ :)

Մէկ մասնաւորիմը Թուրքիոյ որ գրրված էր Հառապուռուէն մայիսի 29ին , կը պատմէ Թէ Տանիմարդային թագաւորը ընծայէրէ Բրինձիքէ Էքսմուհլին (որ է մէկ մեծ Ֆրանսիոյն Ճէնէալը) մէկ գունդիմը իրեն զօրքերէն որ կը բաղկանար 11 հազարէ : Աս գունդս որուն գլխաւորը է Բօնթէ Ճէնէալ Սբհուէնպուռուկը , ճամբայ ելաւ ու գնաց կեցաւ Ալթմույի ու Վենսպէնքին մէջ տեղը , որ կը պատեն Ամպուռուկ քաղաքը հիւսիսային կողմէն : Ֆրանսիոյն զօրքը տիրապետեղ մէկ ուրիշ կողմիմը որ էր Էլպա գետին վրայ , և է Ամպուռուկին հարաւային կողմը , ուստի հաւանական է Թէ քիչ ատենէն Ամպուռուկ մոտան Ֆրանսիոյնը : (Օրագր. Կայտեր :)

3 ին :

Մայիսի 26ին հասաւ Բառու քաղաքը 2500 սպանիօլի գերի , և քիչ ժամանակէն կըսպասու-

պատվէ մէկ մեծ Սպանեօլի գերիներու
խումբիմընալ :

Համառօտութի մէկ թղթիմը՝ որոնք իւրիւր
նեօլի 32 երորդ գունդին պատկաւը՝ Թահա-
ճէնէնալին՝ որ է կառավարը Վիլթօրիա քաղաքին :

25 Ապրիլի 1813 :

Իմին՝ Ճէնէնալա, երբոր երեկ էս կեր
թայիկոր Մ'երանապէն Վիթթօրիայ 32,
55, ու 58 երորդ գունդերուն միմացած
3 պաղգալիօնով, և 200 հոգով 62 երորդ
գունդին, ու հարիւր հետեակ «Խաչէնէ-
րով, և 250 Սպանեօլի գերիներով, մօտիկ
առաւօտեան սահաթը ճին, յառաջ ք հաւ
նիլը Արմինոն գեղը, մէկ քանի մեր օՓֆի-
չիալներէն ձիով գնացերէն առաջ՝ լրտե-
սելու համար ան ճամբայները՝ ուսկիցոր
պիտոր անցնէինք, աս վերի ըսած գեղէն
սաստիկ Թիւֆէնիով կրակ ըրին ասոնց վրէ
յանկարծակի : Աս միջոցն որ սկսաւ կրա-
կը էս հասայ մէկ բարձր տեղմը ու կըփնալ-
ուէի մէկ աղէկ գերքմը իմ գունդիս հմր.
շուտմը իմացայ որ թշնամին մեր ձախ կող-
մը լեռան տակը մեզի որդալթ լարերէ
փռալիս իստօմիշ ըրէի, վաղեցի ան կողմը
առանց ուշանալու 3 պաղգալիօնին միա-
ցորդներովը՝ գրաւելու համար մէկ պղտիկ
բարձր տեղմը՝ ուսկից որ դիւրուք կրնայի
կարգադրել իմ գունդս, ու ապահովցնել
մեր հետը եղած գերիները, և գունդին
կահկարասիները :

Աս աղէկ ու հարկաւոր բարձր տեղին
վրայ չեհասած, մէկ խումբմը թշնամիներ
րու գուրսեւան իրենց դարաններէն, ծա-
ծուկ պահիլուած տեղերէն, ու սկսան գալ
դէպ 'ի մեր վրայ, մէկ քանի պղտիկ ձիա-
ւորներու հետեակներու գունդեր ալ նոյն
ժամանակով մէջ կըսրեցին ետեւէն դէպ
'ի Մ'երանալա քաղաքը մեր ճամբան, և կըս
պառնային բոլորովին մէջ տեղ պաշարել
մեր գունդը՝ երբոր գրաւեցին մեր ետեւը
եղած մէկ բարձր տեղմը :

Աս բաներու տեսայնէ հրամայեցի որ Թիւ-
ֆէնիներուն կըրակը ըսկսի մեր դիմացէն
եկող թշնամիներուն գունդին հետ, և ըս
կըսան զարնըլիլ, էս առանց ժամանակ կոր-
սնցունելու առնել տղվէ մեր ետեւի եղած
բարձր տեղը թշնամիներուն ձեռքէն՝ իմին

գունդիս միացած էն կորիճ զօրքովը : և
հասունցի մեր ձախ կողմը 62 երորդ գունդ-
նալ՝ պատերազմ խօթելու համար : Թիւ-
ֆէնիկին կրակը խիստ զարհուրեցի եղաւ
կէս սահաթիմը չափ. թշնամին շատ ան-
գամ ուղեց պաշարել զմեզ, բայց ամեն
անգամ՝ սուր ելաւ իրեն խորհուրդները.
վերջապէս ապահովցունելու համար գե-
րիները ու գունդին կահկարասիները առ-
նել տղվէ մեր ետեւի կողմէն մէկ պղտիկ
բլրիկիմընալ՝ որ կար դաշտին մէջ. աս տե-
ղը մէկ Թիւֆէնիկի մէնդիլմը հետու էր մեր
ետեւէն, և էր մեր անցնելու ճամբուն քո-
վը : Աս տեղս պէտք էր որ արգիւէր թըլ-
նամիները՝ որպէս զի չիկարենան կըսրել
մեր դէպ 'ի Մ'երանալա քաղաքը ճամբան,
և ծառայել մեզի մէկտեղ միանալու համար՝
Թէ որ էս քաղաքը ըլլայինքնէ : Երբոր
մենք պատերազմը սկսանքնէ, Պարոն Սէր-
վանը՝ որ էր 73 երորդ գունդի պաղգա-
լիօնին գլխաւոր զօրապետը և առաջնոր-
դերէր մեզի Պրիվիէպայէն մինչև Մ'երան-
ալ, ճամբայ ելաւ Մ'երանալայէն իմ ա-
րագունք 250 հոգիով ու մէկ թօփով հաւ-
նելու մեզի, բայց ժամանակին կէտը չե-
հասաւ, անոր համար չիկըրցաւ մօնալալ
պատերազմ :

Թշնամին՝ երբոր տեսաւ Թէ խայտառա-
կեցաւ իրեն մօտածած խորհուրդները, և
զարմացած ինչպիսի զօրութե ու դիմաց
կոտուած հանգիստելուն, սկսաւ ժողովել
իրեն զօրքը ու ետ քաղիլ, ասոնք այնչափ ա-
րագունք կըփախէին լեռներուն վրէ բուռն
Թէին, Աւարային ու Էսրէօին ճամբայնե-
րէն՝ որ հաղիւ Թէ կըրցանք նետել 2 կտոր
թօփ իրենց վերջապահ գունդին ետեւէն :
Թշնամեաց գունդին վրայ հրամայօղին ա-
նունը էր Լաուկա. ասիկայ երգում ըրե-
րէր մեր ձեռքէն աղատելու համար իրենց
գերիները :

Պատերազմի դաշտին մէջ համըմեցաւ
40 հոգիի չափ մեռած թշնամիներէն, բայց
'ի շատ վերաւորվածներէն, թշնամին հե-
տը տարած վերաւորները խիստ շատ եղած
պիտոր ըլլայ, ինչպէս որ կըրցընէր մեզի
արեան հետքը որ կըձգէր ետեւէն :

Պարտական էմ մեծ մեծ դուլու թի տա-
լու «Խաչէնէրան» ու 62 երորդ գունդին ըրած
կըտրիճութիւններուն վրայ՝ որ բանեցուցին
պատերազմելու ատեն, ասոնցմէ շատ գով-
վէ :

վելու արժանի են մասնաւորապէս : օՓՖիլ չիալները, յիսնապետները, տասնապետները աս 3 պաղ-դալիօնին :

Ինծի պատել հոստեմ աղաւելու հրա մանքիդ տերութիւն իմին Ճէնէաւալ, որ հաճիք իմացնելու տեղին տեղը աս զօրաց դործողութիւն՝ պատերազմի մեծ պաշտօնաւ տէրին :

Խուճաւ անարատ ու ամբողջ մնաց, և պատերազմին ետեւ շարունակեց իրեն ճամբան մինչև որ հասաւ Վիթթօրիա կէսօրէն ետեւ սահալթը 6 ին :

Կամեւթիք հաճիւ ևն ևն :

Հասարակեալ. Աւստու զօրապետ :

Անցած Սեպտեմբերի մէջ երբոր Ճէնէաւալ Քաթֆառէլին գլխաւորը հիւսիսային զօրաց, Պիսքալայէն ետ քաշեց իրեն զօրաց մէկ մասը զօրացնելու համար փութութեամբ մէջ եղած զօրքը՝ որոնք պաշարերէին Պուռուիս բերդը, սպանեալները առաջ սկսան գալ ու շատ տեղերու տիրելն ու անոնց մէջը ամրացան : աս տեղերուն մէջը կար մէկ բերդմէնալ որ կը կոչվէր Քաութթօ, աս տեղը էր ծովահայեաց, ու խիստ հարկաւոր տեղ պատերազմ ընողներուն, աւելի բնութենէն՝ քան արհեստէ ամրացած : Հոստեղը երբոր մտան Սպանիացիները անառնելը անհաստուէ կը նէին հաղորդակցուի ինկիլիզներուն հետ, ասկից կ'առնէին իրենց զէնքը, կերակրելու նաց ու պատերազմի պաշարները, հոս տեղը կենալով կարգելուին վաճառականուի և հաղորդակցութիւն Պայօնայի ու Սանդօնայի հետ : Հոստեղը շատ դժուարին բան մընէր թօփ բերելը, վս զի չորս կողմը պատած էր լեռներով, որով ինքիւրենը կը պաշտպանվէր աս տեղը : աս պատճառաւ ուշացաւ առնելը աս բերդին :

Հրաման եկաւ Քրօստէլ Ճէնէաւալին՝ որ էր գլխաւորը հիւսիսային զօրաց, որ ձեռք զարնէ առնելու աս բերդը, անոր համար ինքնալ պարտաւորեց Փուա փութութեամբ մէջ եղած զօրաց Ճէնէաւալը : ասիկայ

շուտմը դնաց հոն ու 10ը օր պաշարելէն ետեւ առաւ յարձակելով Իւրիւիւ ընելով աս ամուր տեղը : Աս բերդին առնելու պատճառից Լեռնէն յաջորդ Դէպալին մեջ :

Հասարակեալ. 23 Մայիս :

Տանիմարդացիները ըռնեցին ինկիլիզն մէկ Քուռուլթիթէ ըսված նաւը՝ որ կը քաշէր 20 կտոր թօփ : Ասոնք Եւրպային մէջ ընդը ձգեցին շատ թօփի նաւակներ՝ արդեւելու համար ինկիլիզն նաւարկուելը աս գետին մէջ :

(Օրագր. Կայտեր) :

ԼԻԻՐԻԿԵԱՆ

Գաւառներ :

Ճաւառ. 29 Մայիս :

Օտարայի դիմաց կեցած ինկիլիզի ֆրէկաթ ըսված նաւէն 300 հոգի լըցուած մեծ սանտալի մէջ, Ապրիլ 25ին Լեռնիկոյ մէջ եղած Դոնա քաղաքին ցամաքը ելան, եղներ յափշտակելու համար անկից, նմանապէս դողնալու Խաղաղան եղներալ՝ որ անցելով քիչ կը գտնուի Եւրոպայի մէջ, և անառաքիչ ըստակ ալ առնելու համար աս քաղաքին բնակիչներէն : Աս ինկիլիզները ասպհովութիւն ըսկան երթալ գէպ 'ի աս պղտիկ քաղաքին դուռը՝ որուն վրայ կըրակ կընէին նաւակները՝ թող չիտալու համար քաղաքն դուռ մարդ ելայ ոտ զի ցամաքը կը լցունէր կարենան գիւրուէ իրենց ուղածը ընել, աս միջոցիս կայսերական ըսված գունդին ձիաւորները հետեւակները որոնք մէկ դործքմը ընելու համար մէկ տեղ ժողվելէին, չէ թէ միայն պաշտպանեցին որ թշնամիները չիմանան քաղաքը, այլ բըռնադատեցին ալ փախչել իրենց նաւակները խելով մարդ զայ ընելով անոնցմէ : Ասիկց ետեւ չի համարձակեցան ուրիշ ջօրք թափել ցամաք, թէպէտ և ֆրէկաթ ըսված ինկիլիզն նաւը մօտիկ հոստեղվալը կը պարտէր : (Թէկէրաֆ. օՓՖիլ) :

Աս դործքա՝ որ է պատմութիւն հիմնական ատենիս, տասնհինիս օրը մէյմը կը տրպմը, 'ԻՎԵՆԵՏԻԿ 'ԻՎԱՆՍ ՍԻՐԱՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :